અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.
DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.
==========

મંજુ રોય અને અન્ય

વિરુદ્ધ

પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય

(ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૭૯૭/૨૦૧૨)

૧૭ એપ્રિલ, ૨૦૧૫

[ટી.એસ. ઠાકુર અને આદર્શ કુમાર ગોયલ, ન્યાયમૂર્તિઓ]

ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડ, ૧૮૬૦ – કલમો ૩૦૪બી, ૪૯૮એ અને ૩૦૬ – દહેજ મૃત્યુ – પતિ, તેની માતા અને તેના ભાઈ–બહેનો વિરુદ્ધ ફરિયાદપક્ષ – માતાના મૃત્યુને કારણે તેમની સામે ફરિયાદપક્ષનો કેસ શમી ગયો – નીચલી કોર્ટો દ્વારા દોષસિદ્ધિ – આરોપી–પતિએ ફરમાવવામાં આવેલી સજા ભોગવી લીધી – પતિના ભાઈ–બહેનો એવા આરોપીઓ દ્વારા અપીલ – ઠેરવ્યું કે: કલમ ૩૦૪બી હેઠળનો ગુનો માત્ર ત્યારે જ બન્યો તેમ ન કહી શકાય જ્યારે 'દહેજની માગણી' કરવામાં આવે, પરંતુ ત્યારે પણ જ્યારે આવી માગણી માટે અથવા તેના સંબંધમાં 'ક્રૂરતા અથવા પજવણી' કરવામાં આવે – અપીલકર્તા–આરોપીઓએ

ભોગ બનનારને પજવણી કરી હોય જેના પરિણામે તેનું મૃત્યુ થયું હોય તેવું દર્શાવવા માટે કોઈ સામગ્રી રેકોર્ડ પર નથી – વધુમાં, પરિવારના તમામ સભ્યોને સંડોવવા માટે ફરિયાદપક્ષના સંસ્કરણમાં અતિશયોક્તિની શક્યતા નકારી શકાય નહીં – તેથી, અપીલકર્તા–આરોપીઓને શંકાનો લાભ આપી કલમ ૩૦૪બી હેઠળ નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવે છે – અન્ય ગુનાઓ હેઠળની દોષસિદ્ધિ બહાલ રાખવામાં આવે છે.

અપીલ આંશિક રીતે મંજૂર કરતા, કોર્ટે ઠેરવેલ કે:

૧. જોકે, એ સ્વીકારવામાં આવે છે કે દહેજની માગણી પૂરી ન થવાના કારણે મૃતકને પજવણી કરવામાં આવી હતી, પરંતુ પરિવારના તમામ સભ્યોને સંડોવવામાં ફરિયાદપક્ષના સંસ્કરણમાં અતિશયોક્તિની શક્યતા નકારી શકાય નહીં. વધુમાં, આઇપીસીની કલમ ૩૦૪બી હેઠળના ગુનાનું ઘટક માત્ર દહેજની માગણી નથી પરંતુ દહેજની માગણી માટે અથવા તેના સંબંધમાં "ક્રૂરતા અથવા પજવણી" છે. [પેરા ૭–૮ અને ૧૦] [૨૮૦–બી–ડી; ૨૮૧–એફ–જી]

કંસ રાજ વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય અને અન્ય ૨૦૦૦ (૩) એસ.સી.આર. ૬૬૨ = ૨૦૦૦ (૫) એસ.સી.સી. ૨૦૭; રાજા લાલ સિંઘ વિરુદ્ધ ઝારખંડ રાજ્ય ૨૦૦૭ (૬) એસ.સી.આર. ૧૦૫ = ૨૦૦૭ (૧૫) એસ.સી.સી. ૪૧૫; અમર સિંઘ વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય ૨૦૧૦ (૯) એસ.સી.આર. ૫૨૬ = ૨૦૧૦ (૯) એસ.સી.સી. ૬૪ – આધાર રાખ્યો.

૨. કોર્ટે વ્યવહારુ અભિગમ અપનાવવો પડે છે અને જ્યારે કોઈ સ્ત્રીનું

અકુદરતી મૃત્યુ થાય છે, ત્યારે દહેજની માગણી અથવા પજવણીના જે આક્ષેપો થાય છે, તેને સોનાની તુલામાં તોલી શકાય નહીં. તે જ સમયે, પરિવારના તમામ સભ્યો, ખાસ કરીને ભાઈઓ અને બહેનો અને અન્ય સંબંધીઓ સામેના સામાન્ય આક્ષેપો, પતિ અને માતા-પિતા જેટલા સમાન સ્તર પર હોતા નથી. આવા કિસ્સામાં, દહેજની માગણીના સામાન્ય આક્ષેપો સિવાય, કોર્ટે સંતુષ્ટ થવું પડે છે કે પજવણી પણ નામિત તમામ સભ્યો દ્વારા કરવામાં આવી હતી. [પેરા ૧૧] [૨૮૨-ડી-ઈ]

૩. વર્તમાન કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, જો એમ સ્વીકારવામાં આવે કે આરોપી-પતિના ભાઈ-બહેનો એવા અપીલકર્તાઓ દહેજની માગણી કરવામાં સામેલ હતા, તો પણ એવી કોઈ સામગ્રી નથી કે અપીલકર્તાઓએ ભોગ બનનારને પજવણી કરી હોય જેના પરિણામે તેનું મૃત્યુ થયું હોય. સામાન્ય રીતે, તે પતિ અથવા પતિના માતા-પિતા હોય છે જેમને દહેજથી ફાયદો થઈ શકે છે અને જેઓ પજવણી કરવાની સ્થિતિમાં હોઈ શકે છે, અન્ય તમામ સંબંધીઓ નહીં, જોકે તે સંબંધમાં કોઈ જડ નિયમ બનાવી શકાય નહીં. એ પણ સાચું છે કે જ્યાં સુધી આવી કમનસીબ ઘટના ન બને ત્યાં સુધી પરિવારના સભ્યો દહેજની માગણીને ખાનગી બાબત ગણીને અને દંપતીના સંબંધો સુધરશે તેવી આશામાં જાહેર ન કરે. જોકે, તેમના સંબંધોની પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં લેતા, અતિશયોક્તિના કારણે અપીલકર્તાઓના નામ આપવામાં આવ્યા હોવાની શક્યતા હોવાથી, વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં અપીલકર્તાઓ તે સંબંધમાં શંકાનો લાભ મેળવવાને પાત્ર છે. તેથી, અપીલકર્તાઓની આઇપીસીની કલમ ૩૦૪બી હેઠળની

દોષસિદ્ધિ અને સજા રદ કરવામાં આવે છે, જ્યારે અન્ય શીર્ષકો હેઠળની દોષસિદ્ધિ અને સજામાં હસ્તક્ષેપ કરવામાં આવતો નથી. [પેરા ૧૨–૧૩] [૨૮૨–એફ–એચ; ૨૮૩–એ–બી]

કેસ કાયદા સંદર્ભ

૨૦૦૦ (૩) એસ.સી.આર. ૬૬૨	**આધાર રાખ્યો**	**પેરા ૫**
૨૦૦૭ (૬) એસ.સી.આર. ૧૦૫	**આધાર રાખ્યો**	**પેરા ૯**
૨૦૧૦ (૯) એસ.સી.આર. ૫૨૬	**આધાર રાખ્યો**	**પેરા ૧૦**

ફોજદારી અપીલીય અધિકારક્ષેત્ર :

ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૭૯૭/૨૦૧૨

કલકત્તા ખાતેની હાઇકોર્ટ દ્વારા સી.આર.એ. નં. ૮૬/૨૦૦૫ માં પસાર કરવામાં આવેલા તારીખ ૦૧.૦૭.૨૦૧૧ ના ચુકાદા અને હુકમ વિરુદ્ધ.

અપીલકર્તાઓ વતી પીજુષ કે. રોય, કાકલી રોય, મિથિલેશ કુમાર સિંઘ.

સામાવાળા વતી કબીર એસ. બોઝ, અનીપ સચ્ચે.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ આદર્શ કુમાર ગોયલ દ્વારા આપવામાં આવેલ

૧. અપીલકર્તાઓને ઇન્ડિયન પીનલ કોડ ("આઇપીસી") ની કલમ ૪૯૮એ, ૩૦૬ અને ૩૦૪બી હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા છે અને ૧૦ વર્ષની સખત કેદ ("આર.આઇ.") અને રૂ. ૫૦૦૦/– નો દંડ ભરવાની સજા કરવામાં આવી છે. દંડ ન ભરે તો, વધુ બે વર્ષની કેદ ભોગવવાની રહેશે. તેઓને આઇપીસીની કલમ ૪૯૮એ અને ૩૦૬ હેઠળ પણ ત્રણ વર્ષની સખત કેદ અને રૂ. ૧૦૦૦/– નો દંડ અને દંડ ન ભરે તો વધુ ત્રણ મહિનાની કેદ ભોગવવાની સજા કરવામાં આવી છે.

૨. મૃતક શાંતિ રોયના લગ્ન ૨૦ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૯૪ ના રોજ શેખર રોય સાથે થયા હતા. ફરિયાદપક્ષના જણાવ્યા અનુસાર, શેખર રોય, તેની માતા, બે બહેનો અને ભાઈએ રૂ. ૫૦૦૦/– ની માગણી કરી હતી અને ઉક્ત માગણી પૂરી ન થતાં શાંતિ રોયને પજવણી કરવામાં આવી હતી અને તેને અન્ન વિના પણ રાખવામાં આવી હતી. ૩૧ જુલાઈ, ૧૯૯૫ ના રોજ, તેણીએ કેરોસીન છાંટીને પોતાની જાતને આગ લગાવીને આત્મહત્યા કરી લીધી હતી. તેણી આઠ મહિનાનો ગર્ભ ધરાવતી સગર્ભા હતી. મૃતકના ભાઈ ચિત્તરંજન સાહા (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧) એ પ્રથમ માહિતી અહેવાલ નોંધાવ્યો હતો. તપાસ હાથ ધર્યા બાદ, અપીલકર્તાઓ મંજુ રોય, અંજુ રોય, શેખર રોયની બહેનો, તુલસી રોય, શેખર રોયનો ભાઈ, સુમિત્રા રોય, શેખર રોયની માતા અને શેખર રોય, મૃતકનો પતિ ને ટ્રાયલ માટે મોકલવામાં આવ્યા હતા. સુમિત્રા રોયનું ટ્રાયલ પેન્ડિંગ રહેવા દરમિયાન ૨૭ ઓગસ્ટ, ૨૦૦૧ ના રોજ અવસાન થયું હતું.

૩. ફરિયાદપક્ષે ૧૭ સાક્ષીઓની તપાસ કરી અને તેના કેસના સમર્થનમાં દસ્તાવેજો પણ રજૂ કર્યા. તપાસવામાં આવેલા સાક્ષીઓમાં મૃતકના ભાઈ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૫ અને મૃતકની માતા ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૪ નો સમાવેશ થાય છે જેથી એ સાબિત કરી શકાય કે મૃતકને દહેજની માગણી દ્વારા પજવણી કરવામાં આવી હતી. પુરાવાઓને સ્વીકારીને, ટ્રાયલ કોર્ટે ઉપર જણાવ્યા મુજબ ત્રણેય અપીલકર્તાઓને અને શેખર રોયને પણ દોષિત ઠેરવી સજા કરી, જેમણે કોઈ અપીલ દાખલ કરી નથી અને તેમને ફરમાવવામાં આવેલી સજા તેઓ ભોગવી ચૂક્યા હોવાનું કહેવાય છે. હાઇકોર્ટે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા કલમ ૩૦૪બી હેઠળ ફરમાવવામાં આવેલી આજીવન કેદની સજાના બદલે દસ વર્ષની સખત કેદની સજા કરવામાં આવે તેવા સુધારા સાથે દોષસિદ્ધિ અને સજા બહાલ રાખી હતી.

૪. અમે અપીલકર્તાઓ વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી પીજુષ કે. રોય અને પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય વતી શ્રી કબીર એસ. બોઝને સાંભળ્યા છે અને તેમની સહાયથી રેકોર્ડનું અવલોકન કર્યું છે.

૫. અપીલકર્તાઓના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે એક કમનસીબ ભોગ બનનારના પરિવાર દ્વારા પરિવારના તમામ સભ્યોના નામ આપવાની જાણીતી વૃત્તિને ધ્યાનમાં લેતાં, પરિવારના તમામ સભ્યો સામેના સામાન્ય આક્ષેપોને સીધા જ સાચા માની શકાય નહીં. આવા સંજોગોમાં, જ્યાં સુધી આવા આક્ષેપનું કોઈ સ્વતંત્ર સમર્થન ન મળે ત્યાં સુધી પરિવારના તમામ સભ્યો

સામેના આવા સામાન્ય આક્ષેપો સ્વીકારવામાં કોર્ટે સાવધ રહેવું જોઈએ. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે વર્તમાન કેસમાં, આક્ષેપ એવો છે કે પરિવારના તમામ પાંચ સભ્યોએ રૂ. ૫૦૦૦/– ની માગણી કરી હતી અને પરિવારના તમામ સભ્યોએ તેણીને પજવણી કરી હતી તેમ જણાવવા સિવાય, પજવણીમાં કોઈ વ્યક્તિગત ભૂમિકા નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવી નથી. દહેજનો લાભ કાં તો પતિને અથવા વધુમાં વધુ તેની માતાને મળી શકે અને ભાઈ–બહેનોને નહીં જેઓ આવી માગણીમાં જોડાયા હોવાનો આક્ષેપ છે. આ આક્ષેપનું કોઈ સ્વતંત્ર સમર્થન નથી કારણ કે આવો આક્ષેપ એફઆઈઆરમાં પ્રથમ વખત કરવામાં આવ્યો છે. આ આક્ષેપ લગ્નના ત્રણ મહિના પછી અથવા તે પછી સાક્ષીઓને આપવામાં આવેલા નિવેદન પર આધારિત છે, જોકે એવું જણાવાયું છે કે સાક્ષીને તે પછી પણ ઘટનાના ૧૫–૨૦ દિવસ પહેલાં સુધી આવી માગણી વિશે માહિતી મળતી રહી હતી. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે મૃતકની સાસુનું પહેલાંથી જ અવસાન થઈ ચૂક્યું છે અને મૃતકના પતિએ સજા ભોગવી લીધી છે. અપીલકર્તાઓ જેઓ મૃતકના પતિની બે બહેનો અને એક ભાઈ છે તેઓ ચાર વર્ષ અને બે મહિના કરતાં વધુ સમયથી કસ્ટડીમાં છે. દહેજની માગણી કરનારા પરિવારના સભ્યોની સંખ્યા અંગે અતિશયોક્તિની શક્યતા નકારી શકાતી નથી. જો માગણી સંયુક્ત રીતે કરવામાં આવી હોય તો પણ, અપીલકર્તાઓને પજવણીમાં કોઈ ભૂમિકા સોંપવામાં આવી નથી, જેના અભાવે એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૧૧૩બી હેઠળની ધારણા તેમની સામે બાંધી શકાય નહીં. આ બાબતમાં આ કોર્ટે કંસ રાજ વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય અને અન્ય[1] માં કરેલા અવલોકનો પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે.

1 ૨૦૦૦ (૫) એસ.સી.સી. ૨૦૭

૬. રાજ્ય વતી વિદ્વાન વકીલે ઉપરોક્ત રજૂઆતનો વિરોધ કર્યો અને નિર્દેશ કર્યો કે મૃતક આઠ મહિનાની સગર્ભા હતી અને જો દહેજ માટે પજવણી ન કરવામાં આવી હોત તો લગ્નના બે વર્ષની અંદર તેણીએ આત્મહત્યા કરી ન હોત. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે મૃતકના નજીકના સંબંધીઓના કથન પર અવિશ્વાસ કરવાનું કોઈ કારણ નથી કે દહેજની માગણી પરિવારના તમામ સભ્યો દ્વારા કરવામાં આવી હતી અને આ માગણી તેણીના મૃત્યુ સુધી ચાલુ રહી હતી. તમામ સભ્યોના ચોક્કસપણે નામ આપવામાં આવ્યા છે. લગ્નના સાત વર્ષની અંદર સામાન્ય સંજોગો સિવાય અન્ય રીતે મૃત્યુ થયું હોવાથી, કલમ ૩૦૪બી હેઠળની વૈધાનિક ધારણા સ્પષ્ટપણે ઉદ્ભવે છે અને નીચેની કોર્ટો અપીલકર્તાઓને દોષિત ઠેરવવા અને સજા કરવામાં સંપૂર્ણપણે યોગ્ય હતી.

૭. પરિવારના તમામ સભ્યોને સંડોવવા માટે ફરિયાદપક્ષના સંસ્કરણમાં અતિશયોક્તિની શક્યતા અંગે ઉઠાવવામાં આવેલા પ્રશ્ન પર અમે ગંભીરતાપૂર્વક વિચાર કર્યો છે.

૮. જ્યારે નીચેની કોર્ટો દ્વારા લેવામાં આવેલા એ મતમાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે અમને કોઈ કારણ જણાતું નથી કે દહેજની માગણી પૂરી ન થવાને કારણે મૃતકને પજવણી કરવામાં આવી હતી, પરંતુ અમને એ રજૂઆતમાં યોગ્યતા જણાય છે કે અતિશયોક્તિના સ્વરૂપે પરિવારના તમામ સભ્યોના નામ આપવાની શક્યતા નકારી શકાતી નથી. કંસ રાજ ના કેસમાં, આ કોર્ટે અવલોકન કર્યું હતું:

"૫. ..... જોકે, દહેજ મૃત્યુની બાબતોમાં મૃતક પત્નીઓના સાસરી પક્ષના તમામ સંબંધીઓને સંડોવવાની વૃત્તિ વિકસી છે, જેને જો નિરુત્સાહિત કરવામાં ન આવે તો, વાસ્તવિક ગુનેગારો સામેના ફરિયાદપક્ષના કેસને પણ અસર થવાની સંભાવના છે. વધુમાં વધુ લોકોને દોષિત ઠેરવવાના તેમના અતિ-ઉત્સાહ અને ચિંતામાં, મૃતકના માતા-પિતા અન્ય સંબંધીઓને સંડોવવાના પ્રયાસો કરતાં જોવા મળ્યા છે જે આખરે વાસ્તવિક આરોપીઓ સામેના ફરિયાદપક્ષના કેસને પણ નબળો પાડે છે, જેવું વર્તમાન કેસમાં બન્યું હોય તેમ જણાય છે."

આમ, ચોક્કસ સામગ્રી વિના દૂરના સંબંધીઓને સમન્સ જારી કરવામાં કોર્ટે સાવધ રહેવું જોઈએ. માત્ર પતિ, તેના માતા-પિતા અથવા વધુમાં વધુ નજીકના પરિવારના સભ્યો દહેજની માગણી કરે અથવા પત્નીને પજવણી કરે તેવી અપેક્ષા રાખી શકાય પરંતુ દૂરના સંબંધીઓ નહીં, જ્યાં સુધી આવા દૂરના સંબંધીઓ સામેના આક્ષેપોને સમર્થન આપતી મૂર્ત સામગ્રી ન હોય. કોઈ ચોક્કસ ભૂમિકા અને આવી ભૂમિકાને સમર્થન આપતી સામગ્રીના અભાવે દૂરના સંબંધીઓના માત્ર નામ આપવા તેમને સમન્સ કરવા માટે પૂરતા નથી.

૯. ***રાજા લાલ સિંઘ વિરુદ્ધ ઝારખંડ રાજ્ય*** [2] માં અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

"૧૪. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે કેટલાક સાક્ષીઓ દા.ત. ફરિયાદપક્ષના

2 (૨૦૦૭) ૧૫ એસ.સી.સી. ૪૧૫

સાક્ષી ૫ દશરથ સિંઘ, જે મૃતક ગાયત્રીના પિતા છે, અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૩ સંતોષ કુમાર સિંઘ, મૃતકના ભાઈ, એ જણાવ્યું છે કે મૃતક ગાયત્રીએ તેમને કહ્યું હતું કે દહેજની માગણી માત્ર રાજા લાલ સિંઘ દ્વારા જ નહીં, પરંતુ અપીલકર્તાઓ પ્રદીપ સિંઘ અને તેની પત્ની સંજના દેવી દ્વારા પણ કરવામાં આવી હતી, પરંતુ અમારો અભિપ્રાય છે કે શક્ય છે કે પ્રદીપ સિંઘ અને સંજના દેવીના નામ માત્ર જાળ વધુ મોટી ફેલાવવા માટે જ ઉમેરવામાં આવ્યા હોય જેવું કેસોમાં અવારનવાર આઇપીસીની કલમ ૪૯૮–એ અને ૩૦૪બી હેઠળ બને છે, જેવું આ કોર્ટના ઘણા નિર્ણયો દા.ત. કામેશ પંજિયાર વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય [(૨૦૦૫) ૨ એસ.સી.સી. ૩૮૮] વગેરેમાં અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે. તેથી, અમે પ્રદીપ સિંઘ અને સંજના દેવીની અપીલ મંજૂર કરીએ છીએ અને હાઇકોર્ટ તથા ટ્રાયલ કોર્ટના વાદગ્રસ્ત ચુકાદાઓ જ્યાં સુધી તે તેમને સંબંધિત છે ત્યાં સુધી રદ કરીએ છીએ અને અમે નિર્દેશ આપીએ છીએ કે જો અન્ય કોઈ કેસના સંબંધમાં જરૂર ન હોય તો તેમને તાત્કાલિક મુક્ત કરવામાં આવે."

૧૦. વધુમાં, કલમ ૩૦૪બી હેઠળના ગુનાનું ઘટક માત્ર દહેજની માગણી નથી પરંતુ દહેજની માગણી માટે અથવા તેના સંબંધમાં "ક્રૂરતા અથવા પજવણી" છે. ***<u>અમર સિંઘ વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય</u>*** [3] માં અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

"૨૯. ..... આઇપીસીની કલમ ૪૯૮–એ અથવા કલમ ૩૦૪–બી હેઠળ જે સજાપાત્ર છે તે સ્ત્રી પર પતિ અથવા પતિના સંબંધી દ્વારા

3 (૨૦૧૦) ૯ એસ.સી.સી. ૬૪

કરવામાં આવેલ ક્રૂરતા અથવા પજવણીનું કૃત્ય છે. એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૧૧૩–બી પરથી પણ એ સ્પષ્ટ થશે કે જ્યારે એવું દર્શાવવામાં આવે કે તેણીના મૃત્યુના થોડા સમય પહેલાં સ્ત્રીને કોઈ પણ વ્યક્તિ દ્વારા દહેજની કોઈ માગણી માટે, અથવા તેના સંબંધમાં, ક્રૂરતા અથવા પજવણી કરવામાં આવી હતી, ત્યારે કોર્ટ એવી ધારણા કરશે કે તે વ્યક્તિએ આઈપીસીની કલમ ૩૦૪–બી ના અર્થમાં દહેજ મૃત્યુ નિપજાવ્યું હતું. તેથી, આરોપી દ્વારા દહેજની કોઈ માગણી માટે, અથવા તેના સંબંધમાં, સ્ત્રી પર ક્રૂરતા અથવા પજવણી કરવાનું કૃત્ય કોર્ટ એવી ધારણા કરે કે આરોપીએ દહેજ મૃત્યુ નિપજાવ્યું છે તે માટે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા સ્થાપિત થવું આવશ્યક છે."

૧૧. કોર્ટે વ્યવહારુ અભિગમ અપનાવવો પડે છે અને જ્યારે કોઈ સ્ત્રીનું અકુદરતી મૃત્યુ થાય છે, ત્યારે દહેજની માગણી અથવા પજવણીના જે આક્ષેપો થાય છે તેને સોનાની તુલામાં તોલી શકાય નહીં. તે જ સમયે, પરિવારના તમામ સભ્યો, ખાસ કરીને ભાઈઓ અને બહેનો અને અન્ય સંબંધીઓ સામેના સામાન્ય આક્ષેપો, પતિ અને માતા–પિતા જેટલા સમાન સ્તર પર હોતા નથી. આવા કિસ્સામાં, દહેજની માગણીના સામાન્ય આક્ષેપો સિવાય, કોર્ટે સંતુષ્ટ થવું પડે છે કે પજવણી પણ નામિત તમામ સભ્યો દ્વારા કરવામાં આવી હતી.

૧૨. વર્તમાન કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, જો એમ સ્વીકારવામાં આવે કે અપીલકર્તાઓ દહેજની માગણી કરવામાં સામેલ હતા, તો પણ એવી

કોઈ સામગ્રી નથી કે અપીલકર્તાઓએ ભોગ બનનારને પજવણી કરી હોય જેના પરિણામે તેનું મૃત્યુ થયું હોય. સામાન્ય રીતે, તે પતિ અથવા પતિના માતા–પિતા હોય છે જેમને દહેજથી ફાયદો થઈ શકે છે અને જેઓ પજવણી કરવાની સ્થિતિમાં હોઈ શકે છે, અન્ય તમામ સંબંધીઓ નહીં, જોકે તે સંબંધમાં કોઈ જડ નિયમ બનાવી શકાય નહીં. એ પણ સાચું છે કે જ્યાં સુધી આવી કમનસીબ ઘટના ન બને ત્યાં સુધી પરિવારના સભ્યો દહેજની માગણીને ખાનગી બાબત ગણીને અને દંપતીના સંબંધો સુધરશે તેવી આશામાં જાહેર ન કરે. જોકે, તેમના સંબંધોની પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં લેતાં, અતિશયોક્તિના કારણે અપીલકર્તાઓના નામ આપવામાં આવ્યા હોવાની શક્યતા હોવાથી, અમારો એવો મત છે કે અપીલકર્તાઓ વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં તે સંબંધમાં શંકાનો લાભ મેળવવાને પાત્ર છે.

૧૩. તદનુસાર, અમે આ અપીલ મંજૂર કરીએ છીએ, અન્ય શીર્ષકો હેઠળની દોષસિદ્ધિ અને સજામાં હસ્તક્ષેપ કર્યા વિના અપીલકર્તાઓની આઇપીસીની કલમ ૩૦૪બી હેઠળની દોષસિદ્ધિ અને સજા રદ કરીએ છીએ. અપીલકર્તાઓ અન્ય આરોપો માટે ફરમાવવામાં આવેલી સજા પહેલેથી જ ભોગવી ચૂક્યા છે તેમ કહેવાય છે જેની ચકાસણી કરવામાં આવે, અને જો અન્ય કોઈ કેસમાં તેમની જરૂર ન હોય તો તેમને કસ્ટડીમાંથી તાત્કાલિક મુક્ત કરવામાં આવે.

અપીલ આંશિક રીતે મંજૂર કરવામાં આવી.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

==========

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.